

Сас Людмила. Оцінка бюджетних програм щодо організаційного забезпечення технологічного оновлення виробництва у сільськогосподарських підприємствах. *Економічний дискурс*. 2019. Випуск 3. С. 47-56.

DOI:

УДК 338.434 338.121 631.17
JEL Classification Q14, O13

Сас Людмила

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту

ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"

м. Івано-Франківськ, Україна

E-mail: sas_lyudmyla@ukr.net

ОЦІНКА БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ОНОВЛЕННЯ ВИРОБНИЦТВА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Анотація

Вступ. Ефективне функціонування сільськогосподарських підприємств на сучасному етапі розвитку економіки можливе лише інтенсивним шляхом, що передбачає прийняття та реалізацію інноваційних рішень щодо вдосконалення виробничої, управлінської та збутової діяльності. Одним із напрямів інноваційного розвитку підприємства є технологічне оновлення виробництва. Зважаючи на значну затратність здійснення цього процесу, що пов'язано із витратами на матеріально-технічне, інформаційне забезпечення, підвищення кваліфікації персоналу на ін., важливою і бажаною є державна фінансова підтримка інноваційної діяльності, що проявляється у фінансуванні відповідних бюджетних програм, спрямованих не лише на безпосереднє здійснення заходів щодо технологічного оновлення виробництва, а й організаційне забезпечення його реалізації.

Мета. Метою статті є визначення та оцінка бюджетних програм щодо організаційного забезпечення технологічного оновлення виробництва сільськогосподарських підприємств.

Методи. У процесі дослідження використано методи узагальнення, систематизації, аналізу, абстрагування, порівняння, абсолютних та відносних величин з метою виокремлення та оцінки бюджетних програм підтримки організаційного забезпечення технологічного оновлення виробництва у сільськогосподарських підприємствах.

Результати. Обґрунтовано важливість та необхідність у процесі технологічного оновлення виробництва сільськогосподарських підприємств заходів щодо досліджень та експериментальних розробок; підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів; консультативної допомоги; деяких агротехнічних та зоотехнічних заходів, які є функцією держави і фінансування яких передбачено відповідними бюджетними програмами.

Встановлено, що впродовж 2009–2018 рр. з державного бюджету виділялися кошти на заходи щодо організаційного забезпечення здійснення технологічного оновлення виробництва в сільськогосподарських підприємствах у межах фінансування відповідних бюджетних програм. Однак, кількість бюджетних програм

підтримки агропромислового комплексу в останні роки, у порівнянні з 2009 р., скоротилася, зменшився розмір їхнього фінансування, окремі програми перестали діяти окремо, а об'єднані з іншими програмами, що, відповідно, не сприятиме підвищенню ефективності процесу технологічного оновлення виробництва сільськогосподарських підприємств.

Перспективи. Важливим та необхідним у перспективі є аналіз тенденцій щодо державної фінансової підтримки інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, у тому числі технологічного оновлення виробництва, зокрема фінансування відповідних бюджетних програм у розрізі їхньої кількості, цільового призначення та обсягу виділених коштів й визначення на цій основі пріоритетних з точки зору держави напрямів розвитку аграрного сектору.

Ключові слова: технологічне оновлення виробництва; сільськогосподарські підприємства; бюджетні програми; організаційне забезпечення.

Вступ.

Інноваційна діяльність суб'єктів господарювання пов'язана із значними фінансовими витратами. Це також стосується процесу технологічного оновлення виробництва сільськогосподарських підприємств, як складової їхнього інноваційного розвитку. В цьому сенсі важливою є державна фінансова підтримка інноваційної діяльності, що проявляється у фінансуванні відповідних бюджетних програм, спрямованих не лише на безпосереднє здійснення заходів щодо технологічного оновлення виробництва, а й організаційне забезпечення його реалізації.

Так, С. Халатур державну підтримку аграрного сектору економіки вважає невід'ємною частиною державного регулювання [1, с. 3]. О.В. Брошенко зазначає, що без активного державного регулювання економічних процесів в аграрній сфері неможливий її подальший розвиток [2]. На важливості державної підтримки розвитку аграрного сектору в умовах конкурентного середовища наголошує Ю. В. Мазур [3, с. 128]. На думку І. Конєвої важливою умовою розвитку аграрних підприємств в умовах економічної нестабільності та цінової невизначеності є державна фінансова підтримка [4, с. 802]. А. Овсієнко одним із чинників успішного розвитку сільського господарства також вважає державну підтримку на державному і регіональному рівнях [5, с. 53].

Невід'ємними атрибутами забезпечення процесу технологічного оновлення виробництва як однієї із складових його інноваційного розвитку є організація заходів щодо досліджень та експериментальних розробок; підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів; консультативної допомоги; деяких агротехнічних та зоотехнічних заходів, фінансування яких передбачено відповідними бюджетними програмами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питання державної фінансової підтримки, зокрема бюджетних програм розвитку агропромислового комплексу були об'єктом дослідження таких вчених, як: О. В. Брошенко [2], І. Конєва [4, с. 802–807], Ю. В. Мазур [3, с. 128–136], А. Овсієнко [5, с. 53–58], С. Халатур [1, с. 3–7] та ін. Однак, проведений критичний огляд публікацій авторів засвідчує недостатній рівень висвітлення бюджетних програм підтримки заходів, спрямованих на технологічне оновлення виробництва сільськогосподарських підприємств.

Мета.

Метою статті є визначення та оцінка бюджетних програм щодо організаційного забезпечення технологічного оновлення виробництва сільськогосподарських підприємств.

Методологія дослідження.

У процесі дослідження використано методи узагальнення, систематизації, аналізу, абстрагування, порівняння, абсолютних та відносних величин з метою виокремлення та оцінки бюджетних програм підтримки організаційного забезпечення технологічного оновлення виробництва у сільськогосподарських підприємствах. Інформаційну базу наукового дослідження

склали законодавчо-нормативні документи з питань бюджетної підтримки аграрного сектору економіки.

Результати.

Серед бюджетних програм, спрямованих на організаційне забезпечення процесу технологічного оновлення виробництва сільськогосподарських підприємств, тобто тих, які прямо не стосуються здійснення цього процесу, однак впливають на його результативність в цілому, виокремлено наступні:

- дослідження та експериментальні розробки у сфері агропромислового комплексу;
- підготовка кадрів для агропромислового комплексу вищими навчальними закладами I– IV рівнів акредитації;
- підготовка, перепідготовка й підвищення кваліфікації фахівців та робітничих кадрів агропромислового комплексу;
- агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення;
- фінансування заходів щодо захисту, відтворення та підвищення родючості ґрунтів;
- заходи з боротьби зі шкідниками й хворобами сільськогосподарських рослин;
- запобігання розповсюдженню збудників інфекційних хвороб тварин;
- проведення державних виставкових заходів у сфері агропромислового комплексу;
- державна підтримка сільськогосподарської дорадчої служби;
- участь у міжнародному союзі з охорони нових сортів рослин (УПОВ) [6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15].

Наукові дослідження і розробки, а також забезпечення їх результатами керівників сільськогосподарських підприємств є невід'ємною складовою процесу технологічного оновлення виробництва. Упродовж 2009–2011 рр. кошти виділялись окремо за такими бюджетними програмами:

- прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері розвитку агропромислового комплексу, фінансова підтримка підготовки наукових кадрів;
- наукові розробки у сфері стандартизації й сертифікації сільськогосподарської продукції;
- дослідження та експериментальні розробки у сфері агропромислового комплексу, а з 2012 р. – фінансування вищезазначених видатків передбачено у складі єдиної бюджетної програми.

У 2018 р. в порівнянні з 2009 р. обсяг видатків на перелічені вище заходи зріс у 2,3 рази – з 57 484,2 млн грн до 132 644,9 млн грн. Частка зазначених видатків у загальних видатках на агропромисловий комплекс за аналізований період скоротилася з 1,4% до 1,1%.

Впродовж 2009–2010 рр. виділялися кошти з державного бюджету на проведення фундаментальних і прикладних досліджень Національним університетом біоресурсів і природокористування в рамках однойменних програм: «Фундаментальні дослідження Національного університету біоресурсів і природокористування у сфері сільськогосподарських наук» і «Прикладні розробки Національного університету біоресурсів і природокористування у сфері сільськогосподарських наук». Зокрема, на проведення фундаментальних досліджень виділено кошти в розмірі 2 760,8–3 046,4 млн грн (0,03–0,1% видатків на агропромисловий комплекс), прикладних розробок – 20 820,1–25 533,8 млн грн (0,2–0,5%), тобто більше ніж у 8 разів.

Бюджетні програми «Підготовка кадрів для агропромислового комплексу вищими навчальними закладами I і II рівнів акредитації» і «Підготовка кадрів для агропромислового комплексу вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації та методичне забезпечення діяльності аграрних навчальних закладів» забезпечують реалізацію державної політики в галузі освіти, професійної підготовки кадрів для агропромислового виробництва. Фінансування названих програм здійснювалось у 2009–2014 роках. У 2014 р., в порівнянні з 2009 р., обсяг фінансування за бюджетною програмою «Підготовка кадрів для агропромислового комплексу вищими навчальними

зкладами I і II рівнів акредитації» збільшився на 200 277,1 млн грн (28,2%). Частка фінансування програми в загальних видатках склала 14,4% у 2014 р., порівняно з 16,1% у 2009 р. За бюджетною програмою «Підготовка кадрів для агропромислового комплексу вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації та методичне забезпечення діяльності аграрних навчальних закладів» обсяг фінансування у 2014 р. в порівнянні з 2009 р. зріс на 208 148,2 млн грн (20,1%).

Таким чином, у структурі видатків на аграрний сектор фінансування програми склало 23,0% у 2009 р. і скоротилося до 19,6 % у 2014 р. З 2015 р., як і за попередньою бюджетною програмою, обсяг фінансування припинився. Бюджетні призначення з підготовки кадрів для агропромислового комплексу передано Міністерству освіти і науки. У 2009–2011 рр. у державному бюджеті передбачено фінансування підготовки кадрів, а окремою бюджетною програмою – методичне забезпечення діяльності аграрних закладів. 2012 р. ці бюджетні програми об'єднали в одну.

Упродовж 2009–2012 рр. також окремо діяли програми «Підготовка кадрів для агропромислового комплексу вищими навчальними закладами I і II рівнів акредитації Національного університету біоресурсів і природокористування» і «Підготовка кадрів для агропромислового комплексу вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації Національного університету біоресурсів і природокористування». На фінансування програми «Підготовка кадрів для агропромислового комплексу вищими навчальними закладами I і II рівнів акредитації Національного університету біоресурсів і природокористування» із державного бюджету виділялися кошти в розмірі 107 498,0–129 458,7 млн грн (1,1–2,9% усіх видатків на агропромисловий комплекс). Фінансове забезпечення бюджетної програми «Підготовка кадрів для агропромислового комплексу вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації Національного університету біоресурсів і природокористування» здійснювалося в обсязі 348 976,9–544 748,0 млн грн (4,6–7,9% у структурі видатків) у 2009–2011 рр. і у 2013 р. та 2012 р. фінансування програми не здійснювалось.

На фінансування підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації працівників сільськогосподарських підприємств, отримання ними нових знань, необхідних для належного забезпечення процесу технологічного оновлення виробництва, впровадження в практику інноваційних рішень призначені бюджетні програми «Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації робітничих кадрів агропромислового комплексу», «Підвищення кваліфікації фахівців аграрного комплексу» та «Підвищення кваліфікації кадрів агропромислового комплексу закладами післядипломної освіти». У 2009–2011 рр. діяли програми «Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації робітничих кадрів агропромислового комплексу» й «Підвищення кваліфікації кадрів агропромислового комплексу закладами післядипломної освіти». У 2012–2014 рр. програма «Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації робітничих кадрів агропромислового комплексу» була об'єднана з програмою «Підвищення кваліфікації фахівців аграрного комплексу». У 2015–2018 рр. функціонувала лише програма «Підвищення кваліфікації фахівців аграрного комплексу» Метою вищезазначених програм є організація підвищення кваліфікації фахівців АПК.

Одним із закладів проведення курсів перепідготовки й підвищення кваліфікації працівників сільськогосподарського виробництва, фермерських господарств став Навчально-практичний центр професійно-технічного навчального закладу МОН України з практичної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців для агропромислового комплексу України. Окрім зазначених функцій, серед його завдань є також проведення постійних консультацій, семінарів із практичної підготовки працівників аграрного сектору економіки регіонів, їхнє інформаційне забезпечення; пропагування сучасних технологій, досягнень науково-технічного прогресу та їх впровадження у виробництво [16].

Підвищення кваліфікації працівників сільськогосподарських підприємств здійснюється також на базі реорганізованих факультетів підвищення кваліфікації кадрів аграрних вищих навчальних закладів України [17].

У 2009–2011 рр. на підготовку, перепідготовку й підвищення кваліфікації робітничих кадрів агропромислового комплексу спрямовано 8 786,4–10 685,6 млн грн, що становить близько 0,2% видатків державного бюджету на аграрний сектор. Крім цього, у 2009–2011 рр. діяла також бюджетна програма «Підвищення кваліфікації кадрів агропромислового комплексу закладами післядипломної освіти», за якою було виділено 10 566,1–12 381,3 млн грн, що становить приблизно 0,1–0,2% усіх видатків.

У 2012–2014 рр. на дві об'єднані програми, спрямовані на розвиток персоналу сільськогосподарських підприємств («Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації робітничих кадрів агропромислового комплексу» та «Підвищення кваліфікації фахівців аграрного комплексу») виділено 35 095,8 млн грн; 39 735,0 млн грн та 19 559,3 млн грн., відповідно, що склало 0,4, 0,5 і 0,3% обсягу видатків. У 2014 р., у порівнянні з 2012 р. і 2013 р., фінансування скоротилось удвічі. А в 2015–2018 рр. кошти виділялися за бюджетною програмою «Підвищення кваліфікації фахівців аграрного комплексу» в розмірі 14 598,9 млн грн; 14 401,0 млн грн; 18 986,7 млн грн та 21 594,1 млн грн., відповідно. Як бачимо, у 2018 р. у порівнянні з 2015 р. обсяг фінансування зріс на 6 995,2 млн грн (47,9%). У загальній структурі видатків обсяг фінансування склав у 2015–2016 рр. приблизно 0,7 %, а у 2017–2018 рр. – лише 0,2%.

Крім цього, держава у 2009–2011 рр. фінансувала бюджетну програму «Підвищення кваліфікації кадрів Інститутом післядипломної освіти керівників і спеціалістів агропромислового комплексу Національного університету біоресурсів і природокористування» у розмірі 5 496,7–8 092,7 млн грн (0,1 %).

Кошти державного бюджету на реалізацію бюджетної програми «Агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення» виділялись у 2009 р та 2010 р. у розмірі 790,0 млн грн і 1 000,0 млн грн, що становило 0,02% загальних видатків. Завданням агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення є визначення показників якісного стану ґрунту, їх зміни внаслідок господарської діяльності, а також умов для раціонального використання мінеральних, органічних добрив у господарствах усіх форм власності, збереження від забруднення, відтворення їхньої родючості [18], що має важливе значення під час вибору технології виробництва у рослинництві.

У 2011 р. також виконувалася бюджетна програма «Фінансування заходів щодо захисту, відтворення й підвищення родючості ґрунтів» у розмірі фінансування 5 000,0 млн грн, або 0,05 % обсягу всіх видатків. Бюджетні кошти спрямовувалися на виплату в поточному бюджетному періоді компенсації витрат, пов'язаних із здійсненням заходів з вапнування дуже сильнокислих (значення рН сольової витяжки становить менше, ніж 4,1) і сильнокислих (значення рН сольової витяжки становить 4,1–4,5) ґрунтів, суб'єктам господарювання незалежно від організаційно-правової форми і форми власності, які займаються виробництвом сільськогосподарської продукції. Компенсація передбачалася з розрахунку 500 гривень за один гектар земель, на яких проводилися заходи з вапнування дуже сильнокислих і сильнокислих ґрунтів та надавалася на конкурсній основі сільськогосподарським підприємствам, які відповідно до проектно-кошторисної документації, розробленої обласними державними технологічними центрами охорони родючості ґрунтів і якості продукції, здійснили заходи з вапнування ґрунтів [19]. Такі заходи спрямовані на підвищення родючості ґрунтів, що має позитивний вплив на здійснення технологічного оновлення виробництва у сільськогосподарських підприємствах.

Фінансування бюджетної програми «Заходи з боротьби зі шкідниками та хворобами сільськогосподарських рослин» здійснювалося протягом 2009–2011 рр., як окремої програми в розмірі 500,0 млн грн, 1 000,0 млн грн та 902,5 млн грн (0,01–0,02% обсягу видатків), а з 2012 до 2014 рр. у комплексі з програмою «Запобігання розповсюдженню збудників інфекційних хвороб тварин» – у розмірі 34 000,0 млн грн (0,4%), 25 500,0 млн грн (0,3%) і у 2014 р. у значно меншому обсязі (приблизно в 10 разів) – лише 3 000,0 млн грн (0,05 % видатків). У 2009–2011 рр. фінансування програми «Запобігання розповсюдженню збудників інфекційних хвороб тварин»

здійснювалося у розмірі 1 500,0 млн грн (0,04 %), 20 000,0 млн грн (0,4 %) та 20 000,0 млн грн (0,2 %).

Метою вищеподаних програм є забезпечення стабільної епізоотичної та екологічної ситуації шляхом здійснення заходів щодо запобігання поширенню, локалізації та ліквідації особливо небезпечних шкідників, збудників хвороб сільськогосподарських рослин, а також запобігання розповсюдженню збудників інфекційних хвороб тварин [20], що має важливе значення для ефективної реалізації виробничого і технологічного процесу в сільськогосподарських підприємствах. Безсумнівно, зазначені заходи позитивно впливають на виробничий процес у рослинництві й тваринництві.

Бюджетна програма «Проведення державних виставкових заходів у сфері агропромислового комплексу» передбачає закупівлю робіт і послуг для проведення виставкових заходів і забезпечення участі підприємств, установ і організацій в експозиціях України на міжнародних виставках-ярмарках. Держава щороку фінансує проведення Міжнародної агропромислової виставки «Агро», метою якої є розповсюдження інноваційних енерго- і ресурсозберігаючих технологій, впровадження сучасних рентабельних технологій, залучення сільгоспвиробників до розробки й реалізації державних програм розвитку АПК, демонстрації досягнень аграрної науки, галузей сільського господарства, харчової, переробної і рибної промисловості, сільськогосподарського машинобудування [21; 22; 23].

Виділення коштів на фінансування окремої бюджетної програми «Проведення державних виставкових заходів у сфері агропромислового комплексу» здійснювалося у 2009–2014 рр. у розмірі 800,0–5 000,0 млн грн (0,02–0,06% видатків на аграрний сектор).

Передбачені бюджетною програмою «Державна підтримка сільськогосподарської дорадчої служби» бюджетні кошти спрямовуються на оплату найбільш ефективних дорадчих послуг, проведення навчальних семінарів, демонстраційних показів форм і методів роботи суб'єктів господарювання, що провадять діяльність у сільській місцевості, і сільського населення, індивідуальних дорадчих послуг, випуску й розповсюдження друкованої продукції: брошур, буклетів, інформаційних листків, закупівля яких здійснюється в установленому законодавством порядку [24], тобто забезпечення інформаційної підтримки здійснення технологічного оновлення виробництва у сільськогосподарських підприємствах.

Зазначені видатки фінансувались окремою програмою у 2009–2011 р. у розмірі 1 050,0–2 000,0 млн грн (0,02–0,03% у структурі видатків).

Висновки і перспективи.

Таким чином, можемо констатувати, що впродовж 2009–2018 рр. з державного бюджету виділялися кошти на заходи щодо організаційного забезпечення здійснення технологічного оновлення виробництва сільськогосподарських підприємств у межах фінансування відповідних бюджетних програм. Однак, слід зазначити, що кількість бюджетних програм підтримки агропромислового комплексу в останні роки, у порівнянні з 2009 р., скоротилася, зменшився розмір їхнього фінансування, окремі програми перестали діяти окремо, а об'єднані з іншими програмами, що, відповідно, не сприятиме підвищенню ефективності процесу технологічного оновлення виробництва сільськогосподарських підприємств. Важливим та необхідним у перспективі є закладення у державному бюджеті коштів, спрямованих на фінансування програм інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств, зокрема щодо технологічного оновлення виробництва.

Важливим та необхідним у перспективі є аналіз тенденцій щодо державної фінансової підтримки інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, у тому числі технологічного оновлення виробництва, зокрема фінансування відповідних бюджетних програм у розрізі їхньої кількості, цільового призначення та обсягу виділених коштів й визначення на цій основі пріоритетних з точки зору держави напрямів розвитку аграрного сектору.

Список використаних джерел

1. Халатур С.М. Моніторинг державних програм розвитку сільського господарства України. *Агросвіт*. 2017. № 6. С. 3–7.
2. Брошенко О.В. Бюджетна підтримка в системі державного регулювання розвитку аграрного виробництва. *Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал*. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/byudzhetna-pidtrimka-v-sistemi-derzhavnogo-regulyuvannya-rozvitku-agrarnogo-virobnictva.html> (дата звернення 05.07.2019)
3. Мазур Ю.В. Державна підтримка АПК України: суть, значення та сучасний стан. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 7. С. 128–136.
4. Конєва І.І. Державна фінансова підтримка підприємств АПК : стан та стратегія розвитку. *Гроші, фінанси і кредит*. 2016. Вип. 14. С. 802–807.
5. Овсієнко А.Н. Місце державної підтримки у розвитку сільського господарства. *Економічний вісник університету*. 2017. № 35/1. С. 53–58.
6. Про Державний бюджет України на 2009 рік : Закон України від 26.12.2008 р. № 835-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-17> (дата звернення 10.07.2019).
7. Про Державний бюджет України на 2010 рік : Закон України від 27.04.2010 р. № 2154-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2154-17> (дата звернення 10.07.2019).
8. Про Державний бюджет України на 2011 рік : Закон України від 23.12.2010 р. № 2857-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2857-17> (дата звернення 10.07.2019).
9. Про Державний бюджет України на 2012 рік : Закон України від 22.12.2011 р. № 4282-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4282-17> (дата звернення 10.07.2019).
10. Про Державний бюджет України на 2013 рік : Закон України від 06.12.2012 р. № 5515-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5515-17> (дата звернення 10.07.2019).
11. Про Державний бюджет України на 2014 рік: Закон України від 16.01.2014 р. № 719-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/719-18> (дата звернення 10.07.2019).
12. Про Державний бюджет України на 2015 рік : Закон України від 28.12.2014 р. № 80-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/80-19> (дата звернення 10.07.2019).
13. Про Державний бюджет України на 2016 рік : Закон України від 25.12.2015 р. № 928-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928-19> (дата звернення 10.07.2019).
14. Про Державний бюджет України на 2017 рік : Закон України від 21.12.2016 р. № 1801-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1801-19> (дата звернення 10.07.2019).
15. Про Державний бюджет України на 2018 рік : Закон України від 07.12.2017 р. № 2246-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2246-19> (дата звернення 10.07.2019).
16. Положення про навчально-практичний центр професійно-технічного навчального закладу МОН України з практичної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців для агропромислового комплексу України : Наказ міністерства освіти і науки України від 11.03.2004 р. № 191. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0191290-04> (дата звернення 11.08.2019).
17. Про реорганізацію факультетів підвищення кваліфікації кадрів аграрних вищих навчальних закладів: Наказ міністерства аграрної політики України від 25.03.2002 №94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0094555-02> (дата звернення 11.08.2019).
18. Порядок ведення агрохімічного паспорту поля, земельної ділянки: Наказ міністерства аграрної політики та продовольства України від 11.10.2011 р. № 536. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z1517-11> (дата звернення 11.08.2019).
19. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансування заходів із захисту, відтворення та підвищення родючості ґрунтів: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2011 р. № 180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/180-2011-%D0%BF> (дата звернення 06.08.2019).
20. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів щодо боротьби із шкідниками та хворобами сільськогосподарських рослин, запобігання розповсюдженню збудників інфекційних хвороб тварин: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.02.2012 р. №205. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/KP120205?an=1> (дата звернення 06.08.2019).
21. Про підготовку та проведення XXI Міжнародної агропромислової виставки-ярмарку «Агро–2009»: Наказ Міністерства аграрної політики України від 24.02.2009 р. № 117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0191555-09> (дата звернення 20.07.2019).
22. Про порядок використання у 2009 році коштів, передбачених у державному бюджеті для проведення державних виставкових заходів у сфері агропромислового комплексу : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2009 р. № 251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/251-2009-%D0%BF>

(дата звернення 20.07.2019).

23. Порядок використання коштів державного бюджету, що спрямовуються для проведення державних виставкових заходів у сфері агропромислового комплексу : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.2005 р. № 325. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/325-2005-%D0%BF> (дата звернення 20.07.2019).

24. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки сільськогосподарської дорадчої служби : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 р. № 1131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1131-2007-%D0%BF> (дата звернення 20.07.2019).

Статтю отримано: 13.08.2019 / Рецензування 16.09.2019 / Прийнято до друку: 20.09.2019

Liudmyla Sas

Ph.D. (in Economics), Associate Professor
Department of Accounting and Auditing
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Ivano-Frankovsk, Ukraine
E-mail: sas_lyudmyla@ukr.net

ASSESSMENT OF BUDGETARY PROGRAMS FOR ORGANIZATIONAL SUPPORT OF TECHNOLOGICAL UPDATING OF PRODUCTION IN AGRICULTURAL ENTERPRISES

Abstract

Introduction. *Effective functioning of agricultural enterprises at the current stage of economic development is possible only in an intensive way, which involves making and implementing innovative decisions to improve production, management and marketing activities. One of the directions of innovative development of the enterprise is technological modernization of production. Considering the huge expenses of implementation of this process, connected with the costs of material and technical, information support, training of personnel, etc., the state financial support for innovation is important and desirable. It is manifested in the financing of relevant budget programs aimed not only at the direct implementation of technological modernization of production, but also the organizational support for its implementation.*

The purpose of the article is to identify and evaluate budget programs for organizational support of technological upgrading of agricultural enterprises' production.

Methods. *Methods of generalization, systematization, analysis, abstraction, comparison, absolute and relative values are used in the process of research to identify and evaluate budget programs for organizational support of technological upgrading of production in agricultural enterprises.*

Results. *The importance and necessity of measures for research and experimental development in the process of technological renovation of agricultural enterprises' production are substantiated. Training, retraining and advanced training of personnel; advisory assistance; some agro-technical and zoo-technical measures that are a function of the state and financed by the relevant budget programs are substantiated.*

It was found out that during 2009-2018, funds were allocated from the state budget for measures of organizational support of technological renovation of agricultural enterprises' production within the framework of financing of relevant budget programs. However, in the recent years the number of budget support programs for the agro-industrial complex and their funding have decreased compared to 2009, and individual programs have ceased to operate separately and combined with other programs. Thus, this situation will not improve the efficiency of the process of technological upgrading of agricultural enterprises' production.

Discussion. *It is important and necessary in the future to include the funds in the state budget aimed at financing the programs of innovative development of agricultural enterprises, in particular for technological updating of production.*

Keywords: *technological updating of production; agricultural enterprises; budget programs; organizational support.*

References

1. Khalatur, S.M. (2017). *Monitoryng derzhavnykh program rozvytku silskogo gospodarstva Ukrainy [Monitoring of state agricultural development programs of Ukraine]. Agrosvit [Agro-world], 6, 3–7.*
2. Broshenko, O.V. *Byudzhetna pidtrymka v systemi derzhavnogo regulyuvannya rozvytku agrarnogo*

vyrobnictva [Budget support in the system of state regulation of agricultural production development]. *Oblik i finansi APK: bukhgalterskij portal* [Accounting and Finance AIC: Accounting Portal]. *magazine.faaaf.org.ua*. Retrieved from <http://magazine.faaaf.org.ua/byudzhetna-pidtrimka-v-sistemi-derzhavnogo-regulyuvannya-rozvitku-agrarnogo-virobnictva.html>.

3. Mazur, Yu.V. (2017). Derzhavna pidtrymka APK Ukrainy: sut, znachennya ta suchasnyj stan [State support of agroindustrial complex of Ukraine: essence, meaning and current state]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannya nauky i praktyky* [Economy. Finances. Management: Topical Issues of Science and Practice], 7, 128–136.

4. Koneva, I.I. (2016). Derzhavna finansova pidtrymka pidpryemstv APK : stan ta strategiya rozvytku [State financial support for agricultural enterprises: status and development strategy]. *Groshi, finansi i kredit* [Money, Finance and Credit.], 14, 802–807.

5. Ovsyenko, A.N. (2017). Misce derzhavnoi pidtrymky u rozvytku silskogo gospodarstva [Place of state support in the development of agriculture]. *Ekonomichnyj visnyk universytetu* [University Economic Bulletin], 35/1, 53–58.

6. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy na 2009 rik : pryiniaty 26 grud. 2008 roku № 835-VI. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-17>.

7. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy na 2010 rik : pryiniaty 27 kvit. 2010 roku № 2154-VI. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2154-17>.

8. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy na 2011 rik : pryiniaty 23 grud. 2010 roku № 2857-VI. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2857-17>.

9. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy na 2012 rik : pryiniaty 22 grud. 2011 roku № 4282-VI. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>.

10. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy na 2013 rik : pryiniaty 6 grud. 2012 roku № 5515-VI. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>.

11. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy na 2014 rik : pryiniaty 16 sich. 2014 roku № 719-VII. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/719-18>.

12. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy na 2015 rik : pryiniaty 28 grud. 2014 roku № 80-VIII. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/80-19>.

13. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy na 2016 rik : pryiniaty 25 grud. 2015 roku № 928-VIII. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928-19>.

14. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy na 2017 rik : pryiniaty 21 grud. 2016 roku № 1801-VIII. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>.

15. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy na 2018 rik : pryiniaty 7 grud. 2017 roku № 2246-VIII. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2246-19>.

16. Nakaz ministerstva osvity i nauky Ukrainy Pro navchalno-praktychnyj centr profesijno-tehnichnogo navchalnogo zakladu MON Ukrainy z praktychnoi pidgotovky, perepidgotovky ta pidvyshhennya kvalifikacii fakhivciv dlya agropromysloвого комплексу Ukrainy: pryiniaty 11 ber. 2004 roku № 191. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0191290-04>.

17. Nakaz ministerstva agrarnoi polityky Ukrainy Pro reorganizaciyu fakultetiv pidvyshhennya kvalifikacii kadrov agrarnykh vyshhykh navchalnykh zakladiv: pryiniaty 25 ber. 2002 roku № 94. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0094555-02>.

18. Nakaz ministerstva agrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy Pro porjadok vedennya agrohimichnogo pasporta polya, zemelnoi dilyanky: pryiniaty 11 zhovt. 2011 roku № 536. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z1517-11>.

19. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro zatverdzhennya Poryadku vykorystannya koshtiv, peredbachenyh u derzhavnomu byudzheti dlya finansuvannya zahodiv iz zahystu, vidtvorennya ta pidvyshhennya rodyuchosti gruntiv: pryiniata 2 ber. 2011 roku № 180. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/180-2011-%D0%BF>.

20. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro porjadok vykorystannya koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu byudzheti dlya finansovoi pidtrymky zahodiv shhodo borotby iz shkidnykamy ta hvorobamy silskogospodarskykh roslyn, zapobigannya rozpovsyudzhennyu zbudnykiv infekcyjnykh hvorob tvaryn: pryiniata 29 lyut. 2012 roku № 205. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/KP120205?an=1>.

21. Nakaz Ministerstva agrarnoi polityky Ukrainy Pro pidgotovku ta provedennya XXI Mizhnarodnoi agropromyslovoi vystavky-yarmarku "Agro-2009": pryiniaty 24 lyut. 2009 roku № 117. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0191555-09>.

---

22. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro poriyadok vykorystannya u 2009 roci koshtiv, peredbachenyh u derzhavnomu byudzheti dlya provedennya derzhavnyh vystavkovykh zahodiv u sferi agropromyslovogo kompleksu: pryiniata 25 ber. 2009 № 251. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/251-2009-%D0%BF>.

23. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro poriyadok vykorystannya koshtiv derzhavnogo byudzhetu, shho spryamovuyutsya dlya provedennya derzhavnyh vystavkovykh zahodiv u sferi agropromyslovogo kompleksu: pryiniata 6 trav. 2005 № 325. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/325-2005-%D0%BF>.

24. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro zatverdzhennya Poryadku vykorystannya koshtiv, peredbachenyh u derzhavnomu byudzheti dlya derzhavnoi pidtrymky silskogospodarskoi doradchoi sluzhby: pryiniata 19 ver. 2007 № 1131. *zakon.rada.gov.ua*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1131-2007-%D0%BF> (accessed 20 July 2019).

Received: 08.13.2019 / Review 09.16.2019 / Accepted 09.20.2019

